

СПІВАВТОРСТВО ПРИ СТВОРЕННІ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ

Юлія Кеда,
аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН
України
ID ORCID: 0000-0002-9479-8927

Стаття присвячена дослідженню законодавчої бази щодо визначення та застосування умов співавторства видавництвами та самими співавторами. Розглядається різниця між співавторством у створенні твору та колективними творами. Порівняльний аналіз із законодавством Франції дає можливість більш детально проаналізувати недоліки та переваги українського законодавства стосовно визначеного завдання. Аналіз нормативно-правової бази України та Франції надає можливість розмежувати поняття співавторства та колективного твору задля відображення необхідних положень у законодавстві України.

Ключові слова: співавторство, складений твір, колективний твір, літературний твір

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Зі швидким розвитком літературно-художньої творчості як виду мистецтва та способів пізнання й перетворення ідей митців на об'єктивний вираз (твір) на практиці стикається з низкою питань, що потребують вирішення. Співавторство є одним зі способів створення творів кількома фізичними особами. На етапі, що передуює появі твору, важливо розуміти, яким чином відбувається кооперація та як регулюється це питання нормативно-правовими актами країни?

Це дослідження дасть змогу сформулювати цілісне уявлення у сфері інтелектуальної власності щодо визначення та основних норм співавторства, аналізу колективних творів із творами співавторів, а також стосовно відповідних недоліків і переваг, відображення їх основних

положень у законодавстві України, що сприятиме переглядові, вирішенню основних проблем та пошуку шляхів розвитку в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Ця проблематика виступила предметом окремого розгляду в працях таких дослідників як А. С. Штефан, В. С. Дробязко, Р. В. Дробязко, О. П. Орлюк та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). *Метою цієї статті* є дослідження законодавства України та Франції щодо визначення поняття співавторство у створенні творів та розмежування з поняттям колективного твору. Досягнення мети зумовлює реалізацію таких **завдань**:

- проаналізувати визначення співавторства за законодавством України та правозастосовної практики;

- здійснити аналіз основних нормативно-правових актів України щодо тлумачення складеного твору та колективного твору і меж їх застосування;
- проаналізувати Кодекс інтелектуальної власності Франції на предмет визначення та реалізації співавторства, складеного твору та колективного твору на практиці;
- провести порівняльний аналіз відповідного законодавства України та Франції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових висновків. Первісним суб'єктом прав на твір, як матеріальних, так і нематеріальних, або, як їх ще називають, моральних, є автор. Він може самостійно створити твір або ж разом з іншими особами. Створення твору більш ніж однією особою вважається співавторством. Співавторство є вкрай необхідним та популярним в Україні. Літературні твори відомих видавництв часто створюються авторським колективом, у якому кожному авторові належить його інтелектуальний (творчий) внесок у створення об'єкта авторського права. Літературні твори, наприклад, для підлітків створюються співавторами, які поєднують знання різних галузей науки, мистецтва, освіти та пишуть новий повноцінний твір.

Статтею 436 Цивільного кодексу України передбачено, що всі співавтори володіють своїми правами спільно. У іншому випадку вони повинні підписати договір та визначити основні права та обов'язки, а також частку прав, які належать кожному за створену частину твору [1].

Згідно зі статтею 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права» співавторами вважаються особи, які разом, своєю спільною працею створили літературний твір. Оскільки автором може бути фізична особа, співавторство можливе між фізичними особами, творчою працею яких створюються,

наприклад, літературні, художні, наукові твори [2].

Між співавторами укладаються угоди, адже всі співавтори мають авторські права на написаний твір, незважаючи на те, чи можна виділити частину твору, чи він є нерозривним цілим. При цьому існує розбіжність у тлумаченні статей ЦК України та Закону України «Про авторське право і суміжні права», адже законом не передбачено диспозитивності норми стосовно необхідності укладення угоди. Тому варто приділити належну увагу вирішенню цього питання й надати можливість співавторам визначити необхідність підписання відповідної угоди. Адже важливо розуміти: укладати угоду між співавторами потрібно в обов'язковому порядку чи лише в разі, якщо співавтори володіють різними частками на твір, або коли вирішують підписати договір задля майбутнього управління майновими правами співавторів. Основною вимогою співавторства є саме співпраця: колективна творча робота автора над одним твором.

Відповідно до законодавства України виділяють два види співавторства:

- на частину твору, створену співавтором, яку можна відділити від основного твору та використовувати окремо (роздільне співавторство);
- на частину твору, яка становить нероздільне ціле з основним твором (нероздільне співавторство).

Усі співавтори мають право на опублікування твору. При цьому слід зазначити, що права співавторів повинні бути рівними (рівними не в значенні володіння рівними частинами на твір, а в значенні використання твору як єдиного цілого), тому у випадку, якщо твір становить єдине нерозривне ціле, жоден зі співавторів не має права протидіяти його опублікуванню чи внесенню певних змін до змісту.

У випадку, якщо твір складається з частин, які легко відокремлюються одна від одної, кожен співавтор має право на власний розсуд будь-яким способом ви-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

користувати частину твору, створену ним, хоча певні обмеження існують і можуть бути викладені в угоді між співавторами. Тож велике значення приділяється угоді співавторів, які на момент створення твору повинні визначити основні умови співпраці та майбутнього розпорядження твором як нерозривним цілим чи окремою своєю частиною.

Як зазначалося, у співавторстві повинна бути насамперед рівність. Це стосується й винагороди, яка встановлюється в рівних частинах, якщо інші умови не передбачені угодою між співавторами.

Отже, в основу співавторства покладено принцип свободи договору та волі сторін, основ цивільного права — *lex voluntatis*. Саме фізичні особи, творчою спільною працею яких створюється літературний твір, є власниками майнових авторських прав, зокрема, на опублікування, використання твору та дозвіл або заборону на використання останнього. Для того щоб літературний твір вийшов у друк безпосередньо від співавторів, їм необхідно документально оформити свої права шляхом укладення договору.

Про співавторство не йдеться, якщо новий твір додають до більш раннього за часом твору без зміни останнього: наприклад, текст або хореографію — до музичного твору або ж музику — до віршованого тексту [3].

При цьому важливим є те, що на практиці автори можуть самостійно погодити угоду щодо внеску кожного у створення твору, розподілити права та обов'язки, а також ініціатором може бути видавництво, яке замовляє співавторам створення певного за змістом твору. Видавництво, що може бути юридичною особою, здійснює пошук авторів для написання твору на певну тематику, укладає договір замовлення з кожним автором (авторський договір з видавництвом), виплачує авторську винагороду відповідно до статті 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та отримує відчужені співавторами майнові авторські права на створе-

ний ними літературний твір. Отже, виступає правовласником готового твору.

Таким чином постає актуальне питання: як у цьому випадку реалізується умова щодо необхідності укладення угоди між співавторами? Завдання вирішити це питання, зазвичай, бере на себе видавництво.

Кожен автор має право на частину твору, створену ним. За кожним автором зберігаються немайнові авторські права, які не можуть бути відчужені. Водночас усі права на готовий до видання твір має видавництво, яке, у свою чергу, опікується підготовкою твору до друку, виданням та продажем готових матеріальних екземплярів літературних творів.

Потребує вирішення й таке питання: чи повинні при цьому співавтори працювати разом і чи буде порушенням умов законодавства ситуація, коли співавтори навіть не знайомі один з одним? Вважаємо, що ні, адже кожен автор буде автором тієї частини твору, яку замовило видавництво для написання, і водночас саме видавництво готує творчі завдання, з якими працює автор. Видавництво оцінює частину твору, створену автором, на готовність.

Виникають також інші питання взаємодії співавторів на практиці. Так, якщо автор бере на себе зобов'язання зі створення літературного художнього твору, проте не може впоратися із завданням та не виконує його на 100 %, то як у такому разі повинно чинити видавництво?

Згідно з нормами законодавства про авторське право навіть якщо автор створив твір на 5 %, він залишається автором саме цієї частини. Цей автор повинен бути зазначений на обкладинці виданого твору. Видавництво ж має право знайти іншого автора, який зможе закінчити твір, що піде до друку та буде доведений до широкого загалу.

Тому, з одного боку, такі автори є співавторами, з іншого — кожен автор є автором тієї частини твору, яку створив.

Постає інше питання: твір, який створив автор на 95 %, буде похідним твором

частини, створеної попереднім автором, чи все ж таки колективним твором?

Похідним твором відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» вважається саме твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову (до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів).

Для створення похідного твору необхідним є існування оригінального. Коли твір ще не завершений, не можна говорити про створення похідного твору, проте можна говорити про співавторство або колективне видання у разі, якщо договором між видавництвом та автором передбачено умову, що якщо автор не створить твір у строк, передбачений умовами договору, видавництво має право замінити автора або залучити іншого до завершення такого написання. При цьому, жоден з авторів не повинен бути проти або ж не знати про таке залучення, адже відповідно до статті 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» умови договору, що погіршують становище автора (його правонаступника) порівняно зі становищем, встановленим чинним законодавством, є недійсними.

Колективний твір — це не поіменованний твір (тобто такий, який не передбачений у законодавстві), зазвичай це синонім складеного твору. Законодавством України не передбачено визначення колективного твору на відміну від французького законодавства.

З метою порівняльного аналізу законодавства України та Франції щодо співавторства основну увагу слід зосередити на дослідженні Кодексу інтелектуальної власності Франції.

Так, статтями L113-2 та L113-3 передбачено основні положення щодо співавторства, визначено поняття співав-

торства, під яким розуміється твір, у створення якого зробили внесок кілька фізичних осіб. З огляду на вказане визначення варто зробити висновок, що співавторство можливе виключно між фізичними особами [4]. Зазначене певною мірою збігається з визначенням співавторства, закріпленого в законодавстві України у сфері авторського права, однак без вказівки того, що співавторами можуть бути виключно фізичні особи.

Новий твір, до якого включено вже існуючий твір, без співпраці автора існуючого твору, називається складеним.

Колективні твори — це твори, створені за ініціативою фізичної або юридичної особи, яка редагує, публікує та розкриває їх під своїм керівництвом та назвою, і які базуються на особистому внеску різних авторів, що беруть участь у його розробці без можливості приписати кожному окрему частину створеного твору.

Прикладом колективної роботи є комікси. Співпраця художників — ілюстраторів та авторів текстів, а також періодична преса. Головний редактор редагує твори, створені для певного випуску періодичного видання. Науковці сперечаються стосовно того, коли твір буде результатом співавторства, а коли колективної праці, адже є можливість сплутати колективний твір із твором, написаним у співавторстві. Веб-сайт в Інтернеті — це також колективна робота. Команда співавторів працює під керівництвом координатора від імені видавця сайту, який його публікує та розкриває під своїм прізвищем. [5]

Отже, на відміну від законодавства Франції, яким урегулюються авторсько-правові відносини, законодавство України не передбачає такого виду творів як колективний твір. Зазвичай у спеціальній літературі з авторського права термін «колективний твір» вживається як непоіменований різновид творів, що є синонімом складеного твору. Водночас законодавство Франції розрізняє твори, створені у співавторстві: складені та колективні.

Співавтори повинні реалізовувати свої права за взаємною згодою. У разі виникнення розбіжностей щодо реалізації тих чи інших авторських прав та способів використання автори можуть вирішити свій спір шляхом звернення до суду.

Якщо участь кожного зі співавторів у створенні твору пов'язана з різними жанрами, кожен може, якщо не погоджено інше, окремо використовувати свій особистий внесок, проте не завдаючи шкоди використанню спільного твору. Законодавство Франції містить важливе уточнення стосовно того, що у випадку, якщо можна виділити частину твору, написану співавтором, він має право її використовувати, однак готовому спільному твору жоден зі співавторів не має права завдавати шкоди.

Статтею 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачено, що об'єктами авторського права є збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доборою, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини.

Згідно з наведеною нормою закону видавництво може виконати функцію укладача колективної роботи та окремо з кожним автором підписувати договір замовлення створення твору, при цьому надати творче завдання з основними вимогами щодо твору, який автор повинен створити. У цьому випадку автори будуть створювати кожен свою частину, вони не повинні працювати разом, не потрібно буде укладати договір щодо співавторства, а майновими правами буде розпоряджатися виключно видавництво, з виплатою роялті кожному автору згідно з домовленістю сторін та необхідністю виконання норм законодавства стосовно виплати авторської винагороди кожному автору створеної частини твору.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок. Дослідження та порівняльний аналіз законодавчого регулювання поняття співавторства в Україні та Франції дало можливість сформулювати такі **висновки**:

1. Кодексом інтелектуальної власності Франції передбачено, що співавторами, включаючи літературні твори, можуть бути виключно фізичні особи. Законодавством України не передбачено таке уточнення. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» співавторами є особи, спільною працею яких створюється літературний твір. Водночас визначення автора в цьому законі передбачає творчу участь фізичної особи.
2. Законом України «Про авторське право і суміжні права» було визначено поняття та конкретизовано умови співавторства. Однак, на відміну від Кодексу інтелектуальної власності Франції (стаття L113-2), не визначено поняття колективного твору. Необхідно доповнити статтю 19 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначенням колективного твору та розмежувати поняття складеного твору і колективного твору, взявши за основу положення французького законодавства.
3. Необхідно визначити в Цивільному кодексі України та Законі України «Про авторське право і суміжні права» єдиний підхід до укладення договору між співавторами.
4. Дослідження та практичний аналіз договорів видавництва дав змогу виявити недоліки стосовно укладення договорів між співавторами про створення колективного твору, що можуть виникнути як на етапі створення, так і на етапі реалізації авторських прав на твір.
5. Проведений аналіз Кодексу інтелектуальної власності Франції допоміг визначити різницю між колективними творами та співавторством у створенні окремого твору. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Цивільний кодекс України. URL : <http://www.rada.gov.ua>.
 2. Про авторське право і суміжні права : Закон України № 2627-III від 11.07.2001, ВВР, 2001, № 43, ст. 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
 3. Дробязко В. С., Дробязко Р. В. Право інтелектуальної власності : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 512 с.
 4. Кодекс інтелектуальної власності Франції. URL : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/2020-10-25/.
 5. Електронне видання. URL: <https://www.archimag.com/bibliotheque-edition/2016/06/20/comprendre-droit-auteur-cas-pluralites-auteurs>.
1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. URL : <http://www.rada.gov.ua>.
 2. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy № 2627-III vid 11.07.2001, VVR, 2001, № 43, st. 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
 3. Drobiazko V. S., Drobiazko R. V. Pravo intelektualnoi vlasnosti : navch. posibnyk. Kyiv : Yurinkom Inter, 2004. 512 s.
 4. Kodeks intelektualnoi vlasnosti Frantsii. URL : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/2020-10-25/.
 5. Elektronne vydannia. URL: <https://www.archimag.com/bibliotheque-edition/2016/06/20/comprendre-droit-auteur-cas-pluralites-auteurs>.

Надійшла до редакції 10.11.2020 року

Кедя Ю. Соавторство при создании литературных произведений согласно законодательству Украины и Франции. Стаття посвящена исследованию законодательной базы касательно определения и применения соавторства на практике издательствами и самими соавторами. Рассматривается разница между соавторством в создании произведения и коллективными произведениями. Сравнительный анализ с законодательством Франции дает возможность более детально проанализировать недостатки и преимущества украинского законодательства относительно разрешения данной задачи.

Ключевые слова: соавторство, составное произведение, коллективное произведение, литературное произведение

Kedyu Y. Work of collaboration in the creation of literary works under the legislation of Ukraine and France. This article highlights particular legal frameworks, definition and practice of applicability of co-authorship (works done in collaboration) by publishers and co-authors. In addition, we will cover the differences between the co-authorship upon creation of a work and collective works. The analysis is based, inter alia, on comparison of French Ukrainian laws, thus, giving an opportunity to crystalize particular shortcomings and advantages of set forth by Ukrainian laws related to above matters.

The research formulates a comprehensive overview of the defining and basic rules of co-authorship, comparative analysis of (a) collective works with (b) works of collaboration, as well as analysis of shortcomings and advantages set forth by Ukrainian laws. The author reviews and analyzes main provisions in Ukrainian legislation, suggests possible solutions of the main problems, deliberates ways of laws development in future. The paper is based on author's professional experience.

Main conclusions of comparative analysis of legal regulation definition of co-authorship definition in Ukraine and France are as follows:

- According to Intellectual Property Code of France only physical persons may be considered co-authors, including literary works. At the same time, Ukrainian law is silent on this matter. It must be noted that according to the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» (the «Copyright Law»), co-authors are persons whose joint work creates a literary work. At the same time, the definition given to the author by said law limits creative participation to physical person;
 - The Copyright Law defines the concept and set forth the pre-conditions for co-authorship. However, unlike the French Code of Intellectual Property (Article L113-2), no due attention has been paid to the concept of a collective work. The authors believe that it is advisable to supplement Article 19 of the Copyright Law by (i) the definition of a collective work and (ii) to distinguish between the concepts of a composite work and a collective work;
 - It is necessary to harmonize the conclusion of an agreement between co-authors in the Civil Code of Ukraine and the Copyright Law;
 - Research uncovered certain flaws in the conclusion of agreements between co-authors on creation of a collective work;
 - Examining the Intellectual Property Code of France was helpful for finding the difference between collective works and co-authorship of a particular work.
- Key words:* work of collaboration, composite work, collective work, copyright, intellectual rights, literary work